

Montserrat Abelló

Visat núm. 12

(octubre 2011)

per Montserrat González

Nascuda l'1 de febrer de 1918 a Tarragona, Montserrat Abelló va viure la seva infància entre Cadis, Londres i Cartagena, per causa dels canvis de destinació exigits per la professió del seu pare: enginyer naval. Aquest primer contacte amb la llengua anglesa —que més endavant emprarà tantes vegades com a vehicle— i la pluralitat d'entorns diversos no comportaren una distància amb la seva llengua materna, contràriament, han acabat reafirmant la seva condició de poeta catalana i la passió d'una traductora que acostava cultures a través de la paraula.

La carrera de Montserrat Abelló s'inicia el 1935 quan cursa estudis a la Universitat de Barcelona i forma part del cercle d'alumnes de Carles Riba i Joan Mascaró. En esclatar la Guerra Civil, comença a exercir de professora d'anglès en un institut públic de Barcelona, i participa de la gran activitat cultural que bull a la ciutat. El 1939 pren la iniciativa d'exiliar-se amb el seu pare, fet que els duu a traslladar-se primer a França, després a Anglaterra i finalment a Xile. A Valparaíso treballa com a secretària de direcció i coneix Joan Bofill, amb qui es casa el 1943; junts inicien una vida en família que culminarà amb el naixement dels seus tres fills.

Durant els anys següents, Montserrat Abelló compagina la seva condició de mare de família amb les tasques de traductora i professora d'anglès. En aquesta època entra en contacte amb altres escriptors i exiliats, com ara Joan Oliver, Pablo Neruda, Roser Bru o Rafaela de Buen, que l'estimulen a emprendre el seu camí com a poeta. El 1960 la família sencera torna a Barcelona i finalment, Montserrat Abelló s'estableix com a docent a la Institució Cultural del CIC.

La perseverant activitat intel·lectual desemboca el 1963 en la publicació del seu primer llibre de poemes (*Vida diària*) amb un pròleg —i el recolzament— de Joan Oliver. A partir de llavors incorpora l'escriptura al seu tràfec vital, tot i que no serà fins divuit anys més tard que tornarà a publicar. Al començament dels anys setanta descobreix Sylvia Plath, i de seguida se sent atreta per la lliure cadència dels seus versos, una utilització de la paraula molt similar a la percepció estilística de la pròpia Montserrat, però dissemblant a la poesia que imperava en l'època —estructurada en mètrica i garlanda. Tot seguint el fil d'interès suscitat per Sylvia Plath, Montserrat Abelló arriba a descabdellar aquest interès per les poetes anglosaxones (Adrienne Rich i Anne Sexton, entre d'altres), i finalment a recamar-ho tot en la seva feina com a traductora. Especialitzada en l'estudi comparat de la fonètica anglesa i catalana —una anàlisi que l'escriptora sosté com a essencial per a la fidel traducció del ritme, so i significat de les paraules—, Montserrat Abelló es llicencia finalment el 1975 en Filologia Anglesa. Cal destacar la comesa com a traductora (honorada el 1998 amb la Creu de Sant Jordi), ja que la seva aportació a la cultura catalana ha permès la coneixença de la poesia femenina anglosaxona inexplorada fins aquell moment.

L'inici poètic de Montserrat Abelló ha estat profusament titllat de tardà pel fet que la poeta ja tenia quaranta-cinc anys quan va publicar *Vida diària*, i pel llarg interval que es va produir fins que no va editar el seu segon llibre. És cert que la trajectòria vital de Montserrat Abelló no ha estat marcada des de la primeria per la creació poètica, potser en part perquè una dona necessita una cambra pròpia que li permeti intimitat entre «aquest maldar entre planxes / amb forma de sageta»; o potser també perquè, en analogia amb altres artistes com Frida Kahlo, era necessari un motiu desencadenant que li mostrés el canal per comunicar-se, tal i com ens explica en la publicació del *Punt de lectura*: «Poc després va néixer el nostre tercer fill, i l'impacte produït en conèixer el seu diagnòstic en un temps en què no hi havia els estudis ni les facilitats que, sortosament, hi ha ara, em va provocar la necessitat imperiosa d'expressar tot allò que, com a dona, feia temps que duia a dins». Montserrat Abelló ens manifesta amb aquestes paraules els nuclis a partir dels quals li flueix la poesia: la recerca constant de la paraula precisa com a eina d'expressió, l'amor com a propulsor i la seva propugnació com a dona.

La poesia de Montserrat Abelló es caracteritza formalment per uns versos curts, amètrics, conductors del ritme articulatori que esdevenen una estructura harmònica en l'oïda del lector. La seva poesia brolla de manera natural, sense caure en l'anècdota trivial que empresona el vers, permetent així l'expansió de les sensacions; d'aquí l'absència d'un títol limitador. Llegir l'evolució simbòlica dels seus versos és realitzar un encadenament de moviments centrípets: iniciem el viatge de *Vida diària* amb la imatge d'un arbre, una pedra o el vent que responen, com una fal·làcia patètica, a la lluita interna del jo poètic per tal d'expressar-se lliurement en un món restringit a causa de les obligacions. El moviment s'escenifica amb les mans que breguegen per restablir l'equilibri vital entre el fer i el crear. A cavall de *Paraules no dites* (1981), el mot —imprès o pensat— esdevé un crit interior d'angoixa o rebel·lió que es dol de la soledat i l'espera. *El blat del temps* (1986) condecora l'expectació com a resignació del temps ancorat en el record, i el tu i el jo es fonen en la sang del nosaltres.

Amb *Foc a les mans* (1990) la impaciència crema, i es recuperen antics motius, com les mans o el crit, que donen sensació de vida com «un pèndol que retorna / sempre / al mateix lloc d'origen». Però no és fins a *L'arrel de l'aigua* (1995) que el joc centrípet es torna pur, admetent la incertesa, el desconsol de la natura i les paraules, passant del crit a l'udol, per despullar-se i arribar a un cos que parla del desig. Però el temps acaba per vèncer a *Són màscares que m'emprovo...* (1995), aquí arriba a un tu aferrat a la sang, a una fonda tristesa que naufraga en la invitació a la poesia. *Dins l'esfera del temps* (1998) i *El fred íntim del silenci* (2009) mantenen la invulnerabilitat del cicle temporal i, un cop més, el jo poètic intenta restablir-se en la paraula: «I busco noves mides per / calibrar antigues mesures». Gràcies a *Memòria de tu i de mi* (2006), l'orfanat del desig, la recerca, la mà, la natura, el crit i el temps es congreguen per sintetitzar-se en la paraula amorosa.

Quan llegim Montserrat Abelló i alcem la vista al món som capaços de copsar la imprimació que ha fet la seva poesia sobre les coses; és un detall subtil, de procés lent com l'ascensió d'una enfiladissa, però profundament constant i natural. A partir d'aquest moment és ineludible rebre el somriure i la calidesa vital que ens envolta, ja que els seus versos difonen les alegries i les penes de l'existència amb la mateixa celebració de vida.